

ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU

MUHTEŞEM KUZENLER

Remzi Kitabevi

Doç. Dr. ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU Cambridge Üniversitesi Lucy Cavendish Koleji'nin 1986'dan bu yana üyesi olup üniversitede uzun yıllar Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğretim üyeliği yaptı. Toplum-dilbilim (sociolinguistics) kapsamında Türk dili ve kültürüyle ilgili uluslararası yayınevleri tarafından yayınlanmış kitapları ve bilimsel makaleleri bulunmaktadır. *Bir Türk Ailesinin Öyküsü (Portrait of a Turkish Family)* çevirisi 1998'de basılmıştır. *Nüzhet: Nâzım Hikmet'in 'Minnacık' Kadını* adlı kitabı 2022'de yayımlandı. *Frederic Chopin, 101 Seçme Mektup* adlı kitabı ise yayına hazırlanmaktadır.

Arın Bayraktaroğlu halen British Association for Turkish Area Studies derneğinin yönetim kurulu üyesi olup İngiltere'deki Chartered Institute of Linguists kuruluna 2003 yılında kıdemli üye (Fellow) olarak seçilmiştir. İngiltere Türk Dernekleri Federasyonu tarafından "Başarı Ödülü" ile (2019) onurlandırılmıştır.

ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU

MUHTEŞEM
KUZENLER

Remzi Kitabevi

MUHTEŞEM KUZENLER / Arın Dilligil Bayraktaroğlu

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Faruk Duman

Yayına hazırlayanlar: Ömer Erduran-Öner Ciravođlu

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2148-7

BİRİNCİ BASIM: Ağustos 2023

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi ???

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

SUNUŞ

Bu kitap, sıra dıŐı bir İstanbul ailesine mensup birkaç kiŐinin Türkiye’deki ve Batı dnyasındaki olağanüstü iz dűŐümlerini bir tarihsel roman geleneğinde ele almaktadır. Hayatları mercek altında irdelenen bu aile bireyleri, Cumhuriyet döneminde ilk toprak reformunu hazırlayan ve Paris’teki OECD’ye (İktisadi İşbirliği ve GeliŐme TeŐkilatı) ilk Türk temsilci olarak gönderilen Mehmet Ali BaĐana, onun Fransa’da Bilimsel AraŐtırmalar Akademisi’ne kabul edilen kızı Hatice Gonnet BaĐana, kız kardeŐi gazeteci yazar Münevver AyaŐlı, Mehmet Ali ve Münevver’in kuzeni Mevlevi Bülent Rauf ve Hatice’nin kuzeni, dünya çapında dijital müzik öncüsü olarak kabul gören Bülent Arel’den oluŐmaktadır. Aynı geniŐ ailenin yarattığı bu kuzenler, yurt içindeki ve dıŐındaki baŐarılarıyla, ŐaŐırtıcı bir serüvenin kahramanları olmaya hak kazanıyorlar.

Öykünün yazılıŐı sırasında Türkçe ve İngilizce kitaplardan, makalelerden, internet sayfalarından yararlanılmıŐ –en önemlilerin listesi kaynakça kısmında verilmektedir– Türkiye, İngiltere, Avusturya, Amerika ve Fransa’daki tanıdıklarla ve ikinci kuŐak akrabalarla mülakatlar yapılmıştır. Bu kapsamda eserin oluŐumuna katkıda bulunanlar, “GörüŐme Yapılan KiŐiler” baŐlıĐıyla açıklanmıŐtır. TeŐekkürü borç bildiğim kiŐilerin baŐında değerli katkılarıyla beni yönlendiren sayın Öner CiravoĐlu geliyor. Verdikleri bilgilerle öykünün yapısını oluŐturan Hatice Gonnet-Bağana, Mahmoud Sabit, Mark Culme-Seymour, Johnny Culme-Seymour, Emre Aral, Remzi Güngör, Mehmet TaŐkıran ve Filiz YeniŐehirlioĐlu’nu da Őükran hisleriyle anıyorum. Ayrıca, ilk okuyucularım, eŐim Sinan Bayraktaroğlu’na ve

değerli dost Profesör Cemal Özgüven'e de yüreklendiren yorumları için minnettarım.

6

Resimlerin çoğu *SALT Research* web sitesinden ve Sayın Mahmoud Sabit'in fevkalade zengin tarih koleksiyonundan özel izinle alınmıştır ve resmettikleri ortamın özelliklerini yansıtır. Sözü edilen mekânların bir kısmı –Londra, İskoçya sınırındaki Robertson, Paris, Zürih, Bonn, Bodrum Bitez ve elbette İstanbul– tarafımızca ziyaret edilmiş, bir kısmı da internet ve hayal gücü yardımıyla betimlenmiştir.

Elinizdeki çok uluslu karakterler ve olaylar zinciri, toplumların gelişimine yapılacak katkının, tek bir ülke sınırlarına sıkışmakla değil, dünyaya açılma yoluyla mümkün olacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Nitekim yaşantısını mercek altına aldığımız bu İstanbullu aile fertlerinin kendilerini çeşitli ülkelerde unutulmaz kılmaları bir cesaret ve azim örneği olması açısından son derece değerlidir.

Arın Dilligil Bayraktaroğlu

**MUHTEŞEM
KUZENLER**

**Kavalalı Mehmet
Ali Paşa**

Kavalalı
İbrahim Paşa

Hidiv İsmail Paşa

Prenses
Nimetullah

+
Mahmut
Muhtar Paşa

Hulusi
Fuad
Tugay

+
Emine
Düriye

Alaaddin
Muhtar

**Saray Mütercimi
Mehmet Said Bey**

Hakkı

Müzdan

Semiramis

+
Safi
Arel

+
Ziya
Kocainan

Bülent
Arel

Nesrin
Bağana

Bülent
Bağana

Hatice Gonnet
Bağana

Prens Hüseyin
Kamil

Prenses
Kadriye

Hayriye
Şerife

+
Miralay
Tayyar

Mehmet
Ali
Bağana

Münevver
Ayaşlı

**Kavalalı Mehmet
Ali Paşa**

Kavalalı
İbrahim Paşa

Hidiv İsmail Paşa

Prenses
Fatma

+
Mahmut
Sırrı Bey

+
Cemalettin

Celalettin

Emire

Hayriye
Şerife

- - - - -
kızkardeşi

+
Abdül
Rauf

Mahmut
Rauf

Bülent
Rauf

**Kavalalı Mehmet
Ali Paşa**

Kavalalı
İbrahim Paşa

Hidiv İsmail Paşa

Ahmet Fuat Paşa
(Kral Fuad)

+
Kraliçe
Nazlı

Prenses
Fevziye

Kral
Faruk

Prenses
Faiza

+
Angela Culme
+ Seymour

Emirgan, 1919

Tepedeki haşmetli konağın önünde uzanan patikadan geçip Beylerbeyi İskelesi'ne inen tozlu taş yoldan yürüyerek ilerlediler. Aslında bu yolu neredeyse her gün kat ettikleri için hangi çukurun, hangi tümseğin nerede bulunduğunu ezbere biliyor, adımlarını ihtiyatla değil, alışkanlığın getirdiği umursamazlıkla atıyor, konuşarak ve gülerek yol alıyorlardı. Ailece bir yerden başka bir yere giderken mutlaka taşıt kullanırlardı ama tepeden aşağıya akan bu dar yola bisiklet haricinde hiçbir araç giremiyordu.

Sekiz yaşındaki Bülent ve ondan üç yaş büyük ağabeyi Mahmut itaatkâr bir şekilde Cemil Ağa'nın elini tutmuş, başı çekiyorlardı. Anneleri Emire Hanımefendi, kolları nakışlı yeşil ipek feracesine sarınmış, yanında mürebbiye Matmazel Colette Legrand olduğu halde arkadan geliyordu. Zaman zaman yere değmemesi için eteklerini hafifçe kaldırıyor, tehlikeyi atlattığında gene Matmazel'le konuşmaya devam ediyordu. Emire Hanım ev içinde ve aile arasında bir Avrupalı kadından farksız gezer ama dışarıya çıktığında toplum kurallarına mutlaka uyardı. Hele eşi aile yuvasını terk edip yeni bir heves uğruna Akdeniz kıyılarına gittiğinden bu yana, daha dikkatli olması gerekiyordu.

Biraz ilerledikten ve uzakta Aziz Mahmut Hüdayi'nin mezarı görüldükten sonra Cemil Ağa alçak sesle Fatiha okumaya başladı. Çocuklar bu kabri nineleri Prenses Fatma'nın yaptırdığını biliyorlardı ama yakın bir tarihte evden ayrılan hocaları İbrahim Efendi buradan geçerken duasını hep içinden ededi, kimselere duyurmazdı. Anneleri İbrahim Efendi'yi seneler ön-

ce bir Bektaşî toplantısında tanışmış, ondan iki oğluna hocalık yapmasını istemişti. İbrahim Efendi aileye dahil olduktan sonra Bülent ve Mahmut'a kendi kardeşleri gibi bakmış, onları yıkamış, giydirmiş, yazı yazmayı ve Türkçeyi öğretmiş, akşam yatağa yatıklarında şiirler okumuş, masallar anlatmıştı. Ama daha geçenlerde kendi annesi ölünce ortada kalan kardeşlerine sahip çıkmak için köşkten ayrılmak zorunda kalmış, yeni bir hoca bulununcaya kadar da yerini emektar Cemil Ağa'ya bırakmıştı.

Bugün özel bir ziyaret yapacakları için Cemil Ağa çocuklara bayramlıklarını giydirmek istemişti. Bülent Paris'ten getirtilen denizci kıyafetini sevinerek giymişti ama Mahmut giyecek konusunda direnmışti. Etrafın ne söylediğine aldırmayan, kalender bir çocuktuktu o. Cemil Ağa'yı severdi sevmesine ama onun kıyafet seçimlerini hep abartılı bulurdu. Ağa'nın becerisi alışveriş yapmak, bahçeye ve bostana bakmak, kümes hayvanlarını beslemek ve mutfakta karısı Hacer'e yardım etmekte. Gerçi biraz sakardı ve bu nedenle sıkça Hacer'den azar işitirdi ama iyi niyetli olduğunu herkes bilirdi. İşte, bugün de tutmuş, Emire Hanım'ın ağabeyi Cemalettin Bey'in İngiltere'den hediye getirdiği beyaz golf pantolonu ve poplin gömleği Mahmut'a giydirmeye kalkmıştı. "Hayır, ben bunları giymek istemiyorum," diye ağlamaklı bir şekilde itiraz etmişti Mahmut. Cemil Ağa ne yapsın? Çocuğun üzülmesine gönlü el vermezdi. Utana sıkıla Emire Hanım'a anlatmıştı durumu. Neyse ki Emire Hanım bu gibi hadiseleri büyütmez, bir yolunu bulup tatlıya bağlardı işi. Bu defa da ana oğul alelade kısa bir pantolon ile kısa kollu, kareli gündelik bir gömlek üzerinde anlaşıp çözmüşlerdi sorunu.

Emire Hanım oğullarına güven aşlamak için onları sürekli methederdi. Aslında Bülent'ten pek endişesi yoktu da, Mahmut'un gölgede kalmayı tercih etmesi acıtırıcı içini. Ne yapmak lazımdı bu oğlanı biraz canlandırmak için? Böyle giderse kabartmak üzere herkesin yumrukladığı bir yastığa dönecekti.

Sabah güneşi henüz yükselmemişti ama sıcağı hissediliyordu. Papatyalar çimenleri gölgede bırakmış, çayırın üzerine be-

yaz bir örtü sermişti. Hele bir de esinti çıkınca sapsularının üstünde öylesine nazlı dalgalanıyorlardı ki, seyrine doyum olmuyordu. Kuş civıltıları ve arı vızıltıları arasında yürüdüler. Akşam olunca bu canlıların yerini ağustos böcekleri alır, havayı yase-min ve lavanta kokusu doldururdu.

İleride bir sincap son hızla yakınındaki ağaca tırmandı. Bülent’le Mahmut, pek çok yaşıtları gibi, hayvanlara düşkünlüler. Sevinçle hoplamaya başladılar. Köşkün arkasındaki alanda kurulu kümes sanki onların şahsi malıydı. Cemil Ağa’nın sabah serbest bıraktığı tavukları akşam kümese onlar sokar, sokarken de teker teker sayar, aralarında eksik olup olmadığını kontrol ederlerdi. Bazen biri, “Dokuz tane geldi,” derken öbürü, “Hayır, on bir tavuk girdi kümese,” diye tepinirdi. Belki yumurtaları kırarlar diye sabah kümese girmelerine izin verilmezdi. Yumurtaları saman arasından bulup çıkarmak Cemil Ağa’nın göreviydi.

Biraz sonra yol ortasında kümelenmiş bir sokak köpeği çetesi çıktı karşılarına. Başlarındaki azman kurdu takip ederek sağda solda yiyecek arıyorlardı.

Emire Hanım Bülent’le Mahmut’a seslendi:

“Şu yan tarafa sapalım, köpekleri geçtikten sonra esas yola geri döneriz. Yolumuzu değiştirmesek burada akşama kadar beklememiz gerekir.”

Bülent bir çözüm bulmuş edasıyla sordu:

“Elimize sopa alıp yürüsek, korkarlar değil mi?”

“Korkarlar. Korkunca da saldırırlar.”

Emire Hanım’ın ilk söylediği gibi yaptılar. Çalılıklar arasında bir süre gittikten sonra esas yola tekrar çıktılar. Patikada yemek kokusu süren köpekler onların uzaklaşmasını fark etmemişti bile. Zor zamanlarda hemen bir çözüm yolu bulunması Mahmut’u pek ilgilendirmezdi ama annesinin bu becerikli yapısı Bülent’in dikkatini çekmişti.

Beylerbeyi rıhtımına indiler; üç beş Fransız askeri tüfekleri

omuzlarında volta atıyor, sahildeki kahvehanede de benzeri üniforma giymiş başka askerler bir masada oturmuş, yüksek sesle konuşuyorlardı. Matmazel Legrand, Emire Hanım'a fısıldadı: "Senegalli bunlar. Terbiye yoksunu ve kavgacıdırlar. Hiç bakmadan geçelim." Geçtiler de.

Derken ağız kısmına asılı kadehleri ibriğin gövdesine çarparak susayanların dikkatini çekmeye çalışan bir sucu yollarını kesti. "Hızır suyu. Ab-ı hayat. İsten mi?" Cemil Ağa başıyla "hayır" işareti yapıp sucuyu kenara itti ve ilerideki kayıkçıya el işareti yaptı. Ardından yaklaşan kayığa atlayarak diğerlerinin de sandala girmesine yardımcı oldu. O, çocuklarla kayıkçının önünde oturdu, hanımlar da arkasında. Cemil Ağa, aile fertlerini olduğu kadar, kucağındaki baklava kutusunu da korumakla görevli olduğu için, kutuyu bir eliyle emniyete almış eğreti oturuyor, bu arada kayıkçının her hareketini göz ucuyla izliyordu. Sahili arkada bırakıp kıyıya yakın seyrederek Beşiktaş istikametinde yol aldılar.

Bir ara Bülent elini suya sokmak için kenardan eğilince Cemil Ağa onu arkadan sardı, "Denize düşer, yolunu kaybedersin," dedi. Bülent umursamadı, "Bahriyeli kıyafetimle denizci olurum." Mahmut lafa karıştı: "Yok, Leander gibi olursun." Sonra ilerideki Leander Kulesi'ni işaret ederek Matmazel Legrand'a Hero ile Leander'in öyküsünü anlatmaya başladı. "Leander, Hero'ya âşık olmuş. Her gece onu bu kulede gelip görürmüş. Ama bir gece yolunu kaybetmiş ve akıntıya kapılıp boğulmuş. Sonra Hero ne yapmış, bilmiyorum." Kırk yılda bir Bülent'ten önce bilgisini sergilemeye kalkmıştı. Oysa aynı hikâyeyi defalarca dinlemişti Matmazel Legrand daha önceki kayak gezilerinde. İki kardeşten hangisi o gün daha atikse o anlatırdı hikâyeyi. Çoğunlukla da Bülent. Matmazel Legrand aslında bu mitolojik efsaneyi zaten biliyordu ama Mahmut'un hevesini kırmamak için daha önce dinlememiş gibi yaptı. Yüzünde bir tebessümle başını sallamayı sürdürdü. "Hero da her akşam onu beklemeye devam

etmiştir herhalde,” dedi. Bülent merak etmişti: “Leander boğulduysa Hera onu neden beklemiş?” Annesi cevap verdi: “Kendisini değil, ruhunu beklemiştir.”

Aileden gelen bilgilerle çocuklar her bedende görünmez bir ruh olduğuna ve bunun ilelebet yaşadığına inandırılmıştı. İki-si de martıları izlemeye daldılar. Leander’ın ruhuyla ilgilenmediler.

Beyaz sakallı ihtiyar kayıkçı küreklere kendinden umulmayacak kadar kuvvetli asılıyordu. Bunları suya daldırmak üzere her öne eğilişinde çıplak sırtındaki deri düzleşiyor, kürekleri geri çektiğinde ise sırt derisi birden kırışıyordu. Güneş altında yü-zü renk değiştirmiş, adeta kararmıştı.

Kıyıya yaklaştıklarında martıları seyretmekte olan Bülent birden ağlamaya başladı. Herkes şaşırmıştı. Emire Hanım ne olduğunu sordu oğluna. Bülent’in hıçkırıklar arasında anlattığına göre bir martı karadan kaptığı bir kaplumbağayı yüksekten kayalar üstüne atarak kabuğunun kırılmasını sağlamış, ardından da üstüne çullanıp etini yemişti. Bülent’i güçlükle teselli edebildiler. “Bu dünya böyle Bülentim,” dedi annesi. “Hayatta kalabilmek için ya gücün olacak ya da aklın. Gücünle ancak güçsüzleri ama aklınla herkesi yenersin.”

Rıhtımda biraz oyalandılar. Yerde mendil açıp oturmuş kör bir dilencinin yanından geçerken Cemil Ağa hanımının her zamanki ikazına fırsat vermeden keseden ufak bir para çıkartıp mendilin üstüne bıraktı. Sonra Tarabya’daki Fransız Sefareti tarafından Hidiv İsmail Paşa sahilhanesine tahsis edilmiş olan Renault-Landaulet otomobilin geldiğini gördüler. Aracın kenarında minik bir Fransız bayrağı dalgalanıyordu. Fransızların bu konuda İngilizlerden daha atik davranmasına Matmazel Legrand’ın sefarette birinci kâtip olarak çalışan babası Mös-yö Legrand önyak olmuştu. Uzaktan bakan süngülülere ve civarlarında hemen toplanan seyyar satıcılara aldırmandan şoförün açtığı kapıdan arabaya doluştular. Cemil Ağa şoförün yanı-

na oturdu, çocuklarsa arka koltuğa hanımlarla birlikte sıkıştılar. Yola çıkıldı.

Sahil yolunda yayalar haricinde bir hareket yoktu. Yayalar da bu gürültülü ve garip aracın arkasından bakakalıyorlardı. Çocuklar etrafı seyrederken ve hanımlar çene çalarken Cemil Ağa uyuklamaya başladı.

Uzun yolculuktan sonra Tokmakburnu'ndaki sahilhaneye varıldı. Burada önceleri Mustafa Reşit Paşa yaşarmış. O öldükten çok sonra, 1864'te Sultan Abdülaziz sahilhaneyi Mısır Hidi-vi İsmail Paşa'ya ihsan etmiş ve burada çok kez şamına layık biçimde ağırlanmış.

İsmail Paşa çok aydın olduğu kadar çok da becerikli bir devlet adamıydı. Birkaç dil konuşur, doğu kültürü ile batı geleneklerini kimliğinde harmanlardı. Mısır'dan her gelişinde Zat-ı Şahanelerine paha biçilmez hediyeler getirip onun gönlünü alırdı. Mısır'da da o zamana kadar görülmemiş işler yapmıştı. Süveyş Kanalı onun zamanında Avrupalı devlet adamlarının katıldığı muhteşem bir merasimle açılmıştı. Paşa, İsmailiye şehrini kurdurmuş, Mısır ordusunu güçlendirmiş, Kahire'ye Opera Binası yanı sıra pek çok görkemli bina kazandırmış, pamuk üretimini arttırıp Mısır ketenini Avrupa saraylarında ve kraliyet çevrelerinde aranan bir ürün haline getirmişti. Büyük devlet adamları vücutlarını okşayan kaliteli yatak çarşaflarının yapımına Mısırlı fellahların alın teri akıttığını bilmezdi tabii. Ancak bu harcamaları yapabilmek için gereken parayı İsmail Paşa Avrupalı bankerlerden, özellikle de Rothschild'dan alma yoluna gitmiş, borçları ödeyemeyince de Hividlik rütbesini kaybetmişti. Bunun üzerine, bir süre İtalya'da yaşamayı denemiş ama daha sonra İstanbul'da oturmayı tercih etmişti. O zamanlar tahtta olan II. Abülhamid'in izniyle, gelip Emirgan Tokmakburnu'ndaki sahilhaneye yerleşmiş, aynı mekânda 1895 yılında vefat etmişti.

Sahilhane yan yana yedi yalıdan oluşur ve özellikle yaz aylarında İsmail Paşa'nın Mısır sıcağından kaçan haremi, kızları,

gelinleri ve torunlarıyla dolardı. Buna rağmen, akrabaların çoğu kışı Kahire’de geçirirdi. İsmail Paşa’nın diğer kızlarının yanı sıra, Prenses Fatma da özel olarak kiraladığı bir Romanya gemisiyle gelip dönerdi. Yanında gece kıyafetlerini içeren bavullar, her zaman kullandığı paha biçilmez mücevherler ve üç Pekinez köpeği olurdu. İşte bugün de İstanbul’da yerleşik kızı Emire ve torunları yanı sıra, yeni evlenen oğlu Cemalettin Sırrı’yı ve zevcesi Prenses Kadriye Hüseyin’i ağarlayacaktı. Ayrıca, kız kardeşi Prenses Nimetullah’ın müstakbel damadı Hulusi Fuad Bey de el öpmek için geleceğini bildirmişti. Delikanlı, Nimetullah Prenses’in kızı Emine Düriye ile yakında Almanya’da evlenecekti.

Fransız şoför Arnavut korucuların arasından geçip Emire Hanım’ı, çocuklarını ve Cemil Ağa’yı sahilhanenin arka bahçesinde bıraktı. Matmazel Legrand’ı ise Tarabya’ya, sefaretteki babasına günü birlik götürmek üzere hareket etti.

Çocuklar hemen ahırların ve arabalık kısmın bulunduğu alana koştular. Burada seyislerden aldıkları şekerleri atlara yedirmeyi çok seviyorlardı. Emire Hanım çiçek tarhlarına yöneldi. Sahilhanenin arka bahçesi gül fidanlarıyla bezenmiş, portakal ve narenciye ağaçlarıyla renklenmiş, fiskiyeli havuzlarla cennet haline getirilmişti. Suyun içinde yüzen mercan balıkları insanı sağa sola yalpalayan kuyruğuna takıp, başka âlemlere götürürdü. Taş patikadan orta köşke doğru yürürken Emire Hanım bahçivana seslendi: “Veli Ağa, güller misk gibi kokuyor. Emeğine sağlık.”

Bahçede ve koruda çalışan pek çok kişi vardı ama Veli Ağa hepsinden daha tecrübeli olduğu için baş bahçivan olarak dış mekânın idaresinden sorumluydu. Her kış sonu İstanbul yakınlarındaki seralardan tohum ve fidan getirtir, yalılar Mısır’dan gelenlerle doluncaya kadar açıklık alanları çiçeklerle donatırdı.

“Hikmet bende değil, güneşte, hanımefendi. Güller güneşte yanınca ve susayınca ağlar. Ağlayınca da koku salgılar. Gene de akşama kadar su yok onlara.”

Emire Hanım çocukları çağırıldı. Cemil Ağa'yı bahçıvanla bırakıp arka kapıdan pembe yalıya adım attılar. Girer girmez de üstünden feracesini çıkarttı. İpek en sevecen kumaş cinsi olmasına ve değdiği her yeri okşamasına rağmen, bu sıcakta o bile fazla geliyordu insana.

Köşk harem ve selamlık olarak ikiye ayrılmıştı. Prenses Fatma'nın odasına çıkmak için çeşitli koridorlardan, dehlizlerden, hollerden geçmeleri gerekiyordu. Çocuklar yanlış tarafa gitmesinler diye onları önüne kattı. Yürürlerken Prenses'in terzisinden berberine, temizlikçilerinden gümüş parlaticılarına, mutfak işlerinde çalışan hizmetkârlardan aşçılarına kadar sahlanede yaşamı kolaylaştıran bir orduyla karşılaştılar. Prenses bu yalıyı erkek kardeşi Prens İbrahim Paşa ile paylaşırdı. İki kardeş yapının ayrı kısımlarında oturur ve dargın oldukları için birbirleriyle konuşmazlardı. Maazallah, Bülent'in veya Mahmut'un karşısına bu huysuz prens aniden çıksa ne olurdu? İhtiyatla bildikleri güzergâhta, Prenses Fatma avanesine selam vere vere ilerlediler.

Çoğu kısımda yerlere hasır kaplanmıştı. Duvarlarda İsmail Paşa'nın bir zamanlar Avrupa galerilerinden satın aldığı birbirinden kıymetli tablolar asılmış, aralarına yer yer Beşiktaşlı hattat Hacı Nuri'nin hat levhaları yerleştirilmişti. Koridorlarda yürümek, bir yanı Avrupa diğer yanı Asya olan Boğaz'da vapur gezisi yapmak gibiydi. Nihayet Prenses'in odasına varıp kapıyı tıklattılar. Pekinez köpeklerin kapıya koşup havlaması geldi içeriden. Bakıcısı, can yoldaşı, nedimesi Nazikter Hanım buyur etti onları içeri: "Hoş gelmişsiniz. Sefalar getirmişsiniz."

Denize bakan bol ışıklı geniş odanın oymalı tavanı yerdeki halıya uygun düşen renkte resimlerle süslenmiş, duvarlara yıldız çerçeve içinde natürmort tablolar asılmıştı. Burada da birkaç Hacı Nuri hat çalışması vardı. Prenses Fatma, babası hidiv iken iki oğluna yazı öğretmesi için bu Hacı Nuri'yi beraberinde Mısır'a götürmüş, orada iki yıl kalmasını temin etmişti. O

nedenle Cemalettin ve Celalettin beylerin el yazısı, bir hattatın elinden çıkmış kadar mükemmeldi.

Odanın içindeki her türlü eşya, komodinler, çekmeceli dolaplar, masa ve iskemleler, sehpa ve diğerleri ya İtalyan ya da Fransız yapımı maun parçalardı ve nadide mobilya değerindediler. Birkaç metre yükseklikteki yaldız çerçeve ayna Sultan Abdülaziz'in hediyesiydi İsmail Paşa'ya. Her yanda Çin ve Avrupa porseleninden yapılmış biblolar süs olarak kullanılmıştı.

Açık pencerelerden içeriye, yalının eteğine çarpan suyun sesi geliyor, uzaktan tekne ve kayıkların geçtiği görülüyordu. Şimdi işgal altındaki İstanbul'un orta halli halkı eğlenceyi kesinlikle kaldıramazdı ama eskiden Mısır'dan gelen müzisyenler yalının dışındaki kayıklarda çalgılarını çalar, dinleyenlere hoş vakit geçirirlerdi. Emire Hanım o günleri hatırlayarak içini çekti. Sonra, Nazikter Hanım'a hal hatır sordu.

Prenses Fatma bir şezlongda uzanmıştı ama arkasına sıkıştırılan birkaç yastık sayesinde oturuyor izlenimi yaratıyordu. Hayret edilecek bir görüntü değildi bu. Herkes bilirdi ki Prenses Fatma yatakta yatamaz. Gece olsun gündüz olsun, bu veya benzeri bir şezlongda kıvrılıp uyur. Şayet hava serinse üstüne bir battaniye örtülür, hepsi o. Halayıkları onun yanına yer yatağı serip geceyi orada geçirirler. Gene herkes bilirdi ki, Nazikter Hanım, prensese nazar değmesin diye, yanan bir gümüş şamdan içinde bütün gece karanfil çatlatır. Aslında şezlongda geçirdiği saatler yaşı ilerledikçe artar olmuştu. Sağlığı o kadar da iyi değildi. Giderek kuvvetten düşüyordu. Gençliğinde değil Mısır'dakileri, Osmanlı sarayındakileri dahi hizaya dizmiş, Sultan Abdülhamid tarafından "Paşa" unvanı verilmiş, Yıldız Sarayı'nda kendisine ait bir oda tahsis edilmiş olan bu ihtişamlı hayatın kadını, yakınlarının gözü önünde, yavaştan erimekteydi.

Odaya girenleri görünce yüzünde geniş bir gülümseme belirir, "Kimler de gelmiş, kimler de gelmiş," diye neşeyle doğrul-

mak istedi. “Rahatsız olmayın lütfen,” dedi Emire Hanım, anesinin elini öperken. Baklava kutusu komodinin üstüne bırakıldı.

Derken, el öpmek üzere çocuklar girdi sıraya.

“Her ay sizi daha da büyümüş görüyorum. Oturun şöyle yakınımaya bakayım.”

Çocuklar ninelerine çok düşkündüler. Her gelişlerinde mutlaka bir hediye alırlardı ondan. Hediye olmasa dahi dolaplarda her zaman kendileri için bekletilen bonbon şekerleri olduğunu bilirlerdi. Gösterilen sandalyelere oturdular. İkisinin de ninelelerini etkileme şekli farklıydı. Mahmut çıplak bacaklarını yalayan Pekinez köpeği okşarken, fazla bağırmadan, lafları yuvarlamadan, sakın bir şekilde konuştuğunda Prenses’in hoşuna gittiğini keşfetmişti. Bülent ise kendine güven gösterisi yapıp, havalı bir biçimde bilgisini sergilerse ninesinden yüksek puan alacağını tecrübeyle öğrenmişti. Görüşmedikleri devrede olanları ikisi de kendi mizaçlarına uygun şekilde anlattıktan sonra, susup beklediler. Bonbon zamanı gelmiş miydi acaba?

Prenses Fatma ikisinin de ruhunu okurdu. “Eeee?” diye sordu, “Nazikter, sen bonbon aldırılmış mıydın? Hani, kalmamıştı ya...”

Çocuklar endişeyle Nazikter Hanım’a baktılar. O söylenenleri duymamış gibi başı önünde, nakış işliyordu. Bir süre sessizlik oldu. “Vah vah,” dedi Prenses. “Bu defa unutmamız herhalde. Eh ne yapalım, içeriye söyleyelim de size çay getirsinler. Ne kadar az bonbon yerseniz dişleriniz için o kadar iyi.”

Nazikter Hanım gergefi bırakıp dışarıya çıktı. Bülent’le Mahmut, “Biz çay sevmiyoruz, istemiyoruz,” diyemediler, sessizce oturdular. Tam Emire Hanım, “Çayı Mısır Çarşısı’ndan mı aldırdınız?” diye sorarken Nazikter Hanım elinde bir tabak çikolatalı bonbon olan hizmetkârla birlikte içeriye girdi. Herkes gülmeye başladı. En fazla da Prenses Fatma.

Bülent bonbonlara elini uzatmadan ninesine sordu: “Alabi-

Elektronik müziğin öncülerinden Bülent Arel...

Bu anı-roman, geniş bir İstanbul ailesinin ve bu ailenin yurt dışında bilim, sanat ve edebiyatta başarılarla imza atmış bireylerinin öyküsüdür.

Sırasıyla, Paris'teki Dünya İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı'nın ilk Türk temsilcisi Mehmet Ali Bağana, yine Fransa'da bilim tarihine ismini yazdıran Hatice Gonnet Bağana, İngiltere'de saygın bir tasavvuf merkezi kuran Bülent Rauf, yazdığı romanlarla Osmanlı kültürünü tanıtan Münevver Ayaşlı. ABD'de elektronik müziğin öncüleri arasında sayılan Bülent Arel...

Her birinin kendi alanında kazandığı başarıları ve uluslararası ünlülerle kurdukları dostluklar, Arın Dilligil Bayraktaroğlu'nun kalemiyle sürükleyici bir anlatıma kavuşuyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2148-7

9 789751 421487

KDV'den muaftr